

Светите Солунски братя Кирил и Методий

Основен фактор, който княз Борис I, по щастливо съчетание на обстоятелствата, успял да осъществи, и който изиграл основна роля в окончателното обособяване на единната българска народност е създаването и развитието на славянобългарската писмена култура.

Създаването на славянската азбука било дело на Константин-Кирил Философ и неговия брат Методий. Те са синове на знатен византийски сановник от Солун и на майка от българските славяни, населяващи плътно околностите на големия град. Още от малки те са били добре запознати с майчиния си език. Впоследствие по-големият брат се посвещава на военно-административна дейност и станал управител на една от близките славянски области – *Стримон* (със седалище Серес - Сяр). Константин-Кирил получил блестящо образование в прочутата Магнаурска школа. През 851 г. и двамата братя се оттеглили в манастира *Полехрон* в Мала Азия, където след продължителна работа в 855 г. създали славянската азбука.

През 862 г. в Цариград пристигнали пратеници на великоморавския княз Ростислав, който поискал помощ срещу немската военна и църковно-културна експанзия. Византийският император се спрял на двамата братя като най-подходящи за осъществяване на културно-политическата помощ. Заедно с няколко свои помощници те били изпратени във Великоморавия. В столицата на Ростислав те създали първата славянска църква и славянски училища.

Това предизвикало ненавистта на немското духовенство, което имало твърдото намерение да покръсти населението и организира културно-духовния живот във Великоморавия. Наклеветени, двамата братя били принудени да се отправят за Рим, където въпреки официалното становище, че Светото писание трябва да се проповядва на три езика – гръцки, еврейски и латински – те защитили правото на славянския език да бъде използван в богослужението.

В Рим Кирил починал на 14 февруари 869 г. и бил погребан тържествено в базиликата „Сан Клементе“. Папата ръкоположил Методий за епископ на населената със славяни Панония. Това предизвикало отново гнева на околните немски епископи. Методий бил наклеветен и изпратен в заточение и затвор в средно-германския град Елванген. Впоследствие папа Йоан VIII наредил да освободят Методий и го провъзгласил за епископ на Великоморавия с център нейната столица Велихрад. Единадесет години – до смъртта на Методий през 885 г. продължила плодотворната дейност на славянския просветител не само във Великоморавия, но и сред славяните по течението на Висла.

След смъртта на архиепископа неговите ученици – Горазд, Климент, Наум, Лаврентий и Ангеларий били прогонени по настояване на нововъздигнатия епископ. След много премеждия Климент, Наум и Ангеларий пристигнали и били радушно приети в българската крепост Белград, откъдето се отправили за столицата Плиска. Преценявайки значението им за създаването на нова славянобългарска писмена култура, княз Борис решил да организира дейността им в най-отдалечените области на държавата си, за да задоволят нуждата от нови славянобългарски проповедници из цялата страна.

Отхвърлянето на „триезичната догма“ дало възможност за бързо и несмуцавано развитие на славянските народи по пътя на просветата и културата. По този път тръгнал най-напред и най-решително българският народ. Това станало главно благодарение на плодотворната просветна и книжовна дейност на учениците на Кирил и Методий. Климент и Наум след 885 г. създали двете прочути учебни школи в Охрид и Преслав. В България за пръв път била обезсилена официално триезичната догма и било признато правото на българския народ да се учи и просвещава на роден език. Това станало на събора в Преслав, свикан през 893 г. от княз Борис. На този събор било извършено тъй нар. „Преложение книг“, което означавало, че гръцкият език, който дотогава се считал за официален и държавен, бил заменен със славянобългарски, т.е. с езика, на който говорело цялото население на страната.

По такъв начин делото, подето от Кирил и Методий за демократизация на духовната култура, за признаване на правата на всеки народ да твори на своя език, имало дълбоки и трайни исторически последици. Благодарение на това дело са били поставени основите на книжнината и просветата сред българския народ, а впоследствие, главно посредством България, тази книжнина намерила почва за развитие и разпространение и сред останалия славянски свят през средновековната епоха. И затова ние славим сега Солунските братя не само като велики български, но и като велики славянски просветители.

Васил Попвасилев

Използвани материали:

1. Публични беседи от Д-р Петър Константинов, *История на България*, изд. Феникс, София, 1993
2. *Делото на славянските просветители*, проф. Димитър Ангелов, статия в сборник *България и Българинът*, София, 1968